

RIIGIKOGU

IV koosseis.

V istungjärk.

94. koosolek.

7. novembril 1930.

Sisu:

1. Päevakorra täiendamine.
2. Teatamine komisjonidesse ja Vabariigi Valitsusele tagasiantud seaduseelnõudest.
3. Komisjonide täiendavad valimised.
4. L. Johanson'i küsimine Kohtu- ja siseministrile keskvangimaja trükikoja asjas ja Kohtu- ja siseministri vastamine küsimisele.
5. L. Johanson'i küsimine Vabariigi Valitsusele Tartu metalli- ja masinatööstuse kohta.
6. L. Johanson'i küsimine Vabariigi Valitsusele välismaalt tööliste toomise kohta ja Kohtu- ja siseministri vastamine küsimisele.
7. Vabariigi Valitsuse vastamine E. Kingu küsimisele tööpuuduse lahendamise asjas.
8. Tollipõhitariifide muutmise ja täiendamise seadus — redaktsioon.
9. Tollipõhitariifide muutmise ja täiendamise seadus — I lugemisel.
10. Tolli põhitariifide §§ 55, 57, 88, 183, 187, 188 ja 199 muutmise ja täiendamise seadus — I lugemisel.
11. Tolli põhitariifide §§ 55, 57 ja 88 muutmise ja täiendamise seaduse — II lugemisel — arutamisel äravõtmine.
12. Tolli põhitariifide §§ 183, 187, 188 ja 199 muutmise ja täiendamise seaduse — II lugemisel — arutamisel äravõtmine.
13. Piiri heas korras hoidmise Eesti ja Läti vahel ja võõrandatud maariba ning selle riba, kus omandusõigused piiratud, kasutamise kokkuleppe kinnitamise seadus — III lugemisel.
14. Põllutööliste seadus — sotsiaalkomisjoni ettepanek.
15. Riigitööliste puhkeaja seadus — I lugemisel.

Koosoleku avab Esimees **K. Einbund** kell 17.12 min.

Sekretäri kohal sekretär **A. Schulbach**.

1. Päevakorra täiendamine.

J. Jaanis'e (rhv) ja J. Voiman'i (stp) ettepanekul täiendatakse päevakorda 1. punktiga — komisjonide täiendavad valimised.

2. Teatamine komisjonidesse ja Vabariigi Valitsusele tagasiantud seaduseelnõudest.

Sekretär: Riigikogu juhatus andis:

1. tollipõhitariifide maksmapanemise seaduse § 3 muutmise seaduse rahaasjanduse komisjoni;
2. tollipõhitariifide muutmise ja täiendamise seaduse rahaasjanduse komisjoni;
3. riigiteenijate ja tööliste haiguskindlustuse seaduse Vabariigi Valitsusele tagasi.

3. Komisjonide täiendavad valimised.

Valitakse:

- üldkomisjoni O. Liigand (rhv, Riigikogust tagasiastunud H. Sumberg'i asemele); maakomisjoni J. Klesment'i asemele P. Schütz (stp); haridusekomisjoni P. Schütz'i asemele A. Hermann (stp); omavalitsuse komisjoni O. Liigand (rhv, Riigikogust tagasiastunud H. Sumberg'i asemele); kodukorra komisjoni J. Tõnisson'i asemele O. Liigand (rhv).

4. L. Johanson'i küsimine Kohtu- ja siseministrile keskvangimaja trükikoja asjas ja Kohtu- ja siseministri vastamine küsimisele.

L. Johanson (stp, loeb):

- 1) Kuipalju inimesi töötab keskvangimaja trükikojas ning
- 2) palju neist on vange ja palju vabapalgalisi ja ametnikke?
- 3) Kas ja missuguseid uusi masinaid on kavatsus sellele trükikojale muretseda?
- 4) Kui suured on palgad selles trükikojas ja kui pikk tööpäev?
- 5) Missugused korraldused on tehtud sellele trükikojale riigitööde hankimiseks?

Kohtu- ja siseminister A. Anderson: Austatud Riigikogu liikmed! Käesolevale küsimisele on mul au vastata järgmist. Esimese küsimuse kohta, kuipalju inimesi töötab keskvangimaja trükikojas, on vastus järgmine: töötab 12 vahialust, eraisikuid trükikojas ei ole ega tööta peale valvuri-instruktori, kes töid juhib, aga ise tööd kaasa ei tee. (L. Johanson, stp: Kas rohkem ei ole?) Ei ole kunagi olnud, see on kõige suurem kvantum tänava aasta.

Teine küsimus, palju neist on vange ja palju vabapalgalisi ja ametnikke, on esi-

mese küsimuse vastusega vastatud, ühtki vabapalgalist ega ametnikku seal ei ole, tööd teevad ainult vangid.

Kolmas küsimus, kas ja missuguseid uusi masinaid on kavatsus sellele trükikoja-le muretseda? Sellele oleks mul vastata, et meil on praegu seal kaks masinat, mõlemad on omaette vanad poisid, üks on pärit aastast 1897 ja teine on veel vanem, pärit aastast 1886. Nendega kavatakse ka edaspidi keskvangimaja trükikoda oma tööd teha, ja ei ole kavatsust ühtki uut masinat muretseda.

Neljas küsimus, kui suured on palgad selles trükikojas ja kui pikk tööpäev? Vahialuste keskmine töötundide arv on päevas 8—10, sinna alla arvatud ka vahialuste söömise ja sööginõude pesemise aeg. Ületunnitööd tehakse ainult erakorsetel juhtumistel, kuid igal juhtumisel mitte üle kahe tunni päevas. Tööpalk on 35 senti tunnis, millest 50% läheb riigile ja 50% vahialustele.

Viimne küsimus, missugused korraldused on tehtud sellele trükikojale riigitööde hankimiseks? 1926. a. on Vabariigi Valitsus otsuse teinud, et riigiasutused oma tööd telliksid võimalikult riigiettevõtelt, ja selle korralduse alusel on selleaegse kohtumistri poolt tehtud korraldus, et vähemad tööd keskvangimaja trükikojast tellitaks. Suuremaid rohkemal arvul seal võimalik teha ei ole, sest ladu on nii väike, et vaevalt ühe poogna saab ära laduda. Kohtublanketid ja mõned üksikud kirjatööd, paar raamatut aastas saavad sealt tellitud, rohkem nad seal ei saa teha. Eratööde pakkimisest ei ole keskvangimaja trükikoda osa võtnud, mingeid korraldusi trükikojale ka neist pakkimistest osavõtmiseks ei ole olnud.

5. L. Johanson'i küsimine Vabariigi Valitsusele Tartu metalli- ja masinatööstuse kohta.

L. Johanson (stp, loeb):

1) Kas vastab tõele, et Tartus jäävad seisma metalli- ja masinatehased „Tegur“ ja G. Peets'i masinavabrik; jaataval korral

2) missugustel põhjustel?

3) Missugused on Vabariigi Valitsuse kavatsused nende tehaste suhtes ja neis vallandatud tööliste töömuretsemiseks?

6. L. Johanson'i küsimine Vabariigi Valitsusele välismaalt tööliste toomise kohta ja Kohtu- ja siseministri vastamine küsimisele.

L. Johanson (stp, loeb):

1) Kuipalju ja missugused ettevõtted on toonud tänava omaale välismaalt töölisi?

2) Kui kauaks on välismaalastele Eestis töötamiseks luba antud?

Kohtu- ja siseminister A. A n d e r k o p p: Austatud Riigikogu liikmed! Käesolevale küsimisele on mul au vastata järgmist. Üldse on Vabariigi Valitsuse asutuste poolt käesoleval aastal, s. o. aasta algusest alates, antud tööloba neile, kes mitte Eesti alamad ei ole, 15—16 välisriigi kodanikule, koguarvus 120, neist on paljud oma maksvuse kaotanud. Järele on jäänud 92 tööloba.

Töölubade andmisel, mis ametlikult kuulub Kohtu- ja siseministeeriumi alla, on talitatud järgmiselt: Igakord, kui esitatakse niisugune palve Kohtu- ja siseministeeriumile, pööratakse Majanduseministeeriumi ja vahel Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi poole, et selgitada, kas niisugune nõudmine põhjendatud on ja kas sellele isikule, kes välismaalt tuleb, on tarvis tööd anda. Nende andmete põhjal, mis kahe ministeeriumi poolt tulevad, on Kohtu- ja siseministeerium load andnud.

Meil ei ole igal alal spetsialiste ja seepärast on Kohtu- ja siseministeeriumi poolt tööload antud.

Mis puutub küsimusse, missugused ettevõtted on toonud tänava endale välismaalt töölisi ja kui kauaks on välismaalastele Eestis töötamiseks luba antud, siis on selle kohta öelda niipalju, et tööloba on saanud alla 10 inimese tööliste hulgast, ja teised on kõik spetsialistid. (V a h e l h ü ü e.) Ma arvan, et ei ole tähtis kõiki andmeid Riigikogus ette kanda, ma võiksin härra Johanson'ile isiklikult need andmed anda. (V a h e l h ü ü e.) Umbes 10 töölist, teised on spetsialistid. Ma võin mõned näited tuua, mis rohkem selged. Praegu näiteks on vabrikuid, kuhu masinaid sisse tuuakse, ning välismaa insenerid ja montöörid tulevad kaasa, et neid masinaid üles seada. Neid on väga palju. Näiteks puupapi- ja paberivabrikul on olnud kogusummas 18 spetsialisti, nüüd on neid veel 6, ja see töö lõpeb mõne aja pärast. Samuti ka teistes vabrikutes. Tööliste kohta olen seega öelnud, palju töölisi oli.

Teine osa küsimusest, kui kauaks on välismaalastele Eestis töötamiseks luba antud? See ripub sellest, missugused tööd teha. On olnud juhtumisi, kus töötamise aeg on määratud aastaks, keskmiselt kestab see 2—3 kuud, niikaua, kui spetsialistid on suutnud oma töö ära teha või teatud ülesanded täita, nimelt välja õpetada inimesi, kes suudaksid nende ülesandeid täita,

et ei oleks tarvis uusi inimesi välismaalt sisse tuua.

7. Vabariigi Valitsuse vastamine E. Kingu küsimisele tööpuuduse lahendamise asjas.

Juhataja: Sõnasooijaid ei ole.

8. Tollipõhitariifide muutmise ja täiendamise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja K. Freiberg.

Seaduse lõpuredaktsioon võetakse vastu.

9. Tollipõhitariifide muutmise ja täiendamise seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja M. Laarmann: Enne suvisele vaheajale minekut pandi maksuma Riigikogu otsuse kohaselt tollitariifide muutmine liha- ja rasvaainete kohta. See seadus pidi maksuma hakkama 29. juulil käesoleval aastal. Et ära hoida spekulatsioone, pandi valitsuse otsusel seadus maksuma enne seda tähtsusaega, nimelt 16. juulil. Käesolev seadus käib üksi aja kohta 16. juulist 29. juulini.

Rahaasjanduse komisjon täiendas valitsuse eelnõu ainult sellega, et seaduseelnõu sissejuhatavas osas ära tähendas ajavälituse, mil ta maksev, s. o. 16. juulist kuni 29. juulini. Komisjon ühines valitsuse ettepanekuga.

Teen ettepaneku rahaasjanduse komisjoni nimel,

käesolev seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

J. Voiman (stp): Austatud Riigikogu liikmed! Kui mõningate ainete pealt tolle kõrgendatakse, ja tollikõrgendus hakkab maksuma harilikus korras, nii nagu meil teised seadused maksuma hakkavad, see on 10 päeva pärast avaldamist Riigi Teatajas, siis loomulikult nende ainete sissevedu selle vaheaja jooksul suureneb, see on paratamatu. Importöörid loomulikult kasutavad ära olukorda, et odavamate tollidega neid aineid sisse vedada, ja siis, kui tollid peale pandud, lisatakse ainete hinnale tollihind juurde.

Meie praegune majandusepolitika ongi sihitud sinna poole, et võimalikult kõiki esimese järgu tähtsusega toidu- ja tarbeaineid eriti kõrge tolli alla panna. Meie majandusepolitikas ei ole kindlaid sihtjooni näha. Ka praeguse tollipõhitariifide muutmise ja täiendamise seadusega on sama lugu. Eksporttapamajad on õige raskes majanduslikus seisukorras. Eksporttapamajade alla on

õige suured kapitalid paigutatud. Praegu on peekonsigade kasvatamine 1928. a. ikalduse tõttu tunduvalt tagurpidi läinud, teiseks ei ole lähematel aastatel ega isegi aastakümnel loota, et meil peekonsigu niipalju hakatakse kasvatama, nagu seda meie eksporttapamajad suudaksid läbi töötada. Seepärast on päris selge, et kapital, mis sinna alla paigutatud, ei kannu oma protsente. Eksporttapamajad on vastuvaidlemata sunnitud võtma kõrge tööstuseprotsendi, et kuidagiviisi edasi hingitseda. Ikalduseaasta tõttu vähenes meil sigade kasvatamine üldiselt. Rasvaainete hind siseturul kõrgenes. Ilmaturul aga rasvaainete hind langes tunduvalt. Seetõttu oli paratamatu väljastpoolt rasvaainete sissetoomine. Kuna hinnad ilmaturul tunduvalt odavamad olid, siis on selge, mispärast eksporttapamajad huvitatud olid, et rasvaainetele toll peale pandaks. Majanduseministeerium oli nõus neile vastu tulema ning esitatigi käesolev seaduseelnõu. Sarnaste kiirete seaduste vastuvõtmisega juhtuvad tihti äpardused. Äpardus juhtus ka rasvatollidega selles mõttes, et taheti harilikus korras maksuma panna, ei vaadatud sellele, et vahepeal võivad importöörid rasvaaineid sisse vedada ja edaspidi kallima hinna eest edasi müüa. Seetõttu oli Vabariigi Valitsus sunnitud, vaatamata sellele, et rasvatollid Riigikogu poolt vastu võeti, 13 päeva jaoks erilise seaduse esitama. Seda tehti niivõrt saamatult, et kui seadus rahaasjanduse komisjonis arutamisele tuli, siis selgus, et tal on suured puudused. Importöörid oleksid võinud temast mööda hiilida, ja tagajärg oleks olnud see, et ta ei oleks seda saavutanud, mida kätte saada taheti. Kui olukord sarnane on, et rasvaainete hind meil kõrgenenud siseturul seakasvatuse vähendamise tõttu ühest küljest, ja teisest küljest välisest rasvaainete hind langes, seetõttu kodanikud võisid rasvaaineid kaunis odavalt kätte saada, odavamalt kui siamaani, siis peab ütlema, see oli kehvemale kihile, eriti aga töölistele kasuks. Praegusel olukorral, kus meil on toll pandud rasvaainetele, on päris selge, et see aine leivakõrvasena tunduvalt kallimaks läheb ja ongi läinud. Isegi niikaugele on mindud, et niisugustele ainetele, nagu suitsuliha ja -vorst, mida vast ainult mõningad kilogrammid aastas sisse on veetud, toll pannakse, ning leitakse ja nähakse nende ainete sisseveos hädadohtu. § 34. näeb ette, et igasugune liha, olgu see soolatud, suitsetatud, kuivatatud või lihast valmistatud konservid, pannakse tolli alla. see on ained, mida meil vast mõningad kilogrammid aastas sisse

veetakse. See sissevedu ei ole sihikindel, vaid päris juhuse tõttu, kas näiteks rikkiläänud kaup toodi tagasi, võib-olla, et mõni tõi rohkem toiduaineid kaasa, ja sellest leetakse nüüd hädaohtu, kui mõned kilogrammid suitsuvorsti sisse veetakse. Nende ainete sissevedu on ka niivõrt väike, et see meie väliskaubandusele hoopis ei anna.

Sellele vaatamata pannakse sarnased tollid maksma, nähtavasti selle tahtega, et kehvemale klassile, eriti aga töölistele nende leivakõrvane kallimaks läheks, samuti et eksporttööstajadele võimalikult suuremaid tulusid antaks. Kõigil neil põhjustel ei saa meie rühm käesoleva seadusega nõus olla.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel 34 häälega 23 hääle vastu.

10. Tolli põhitariifide §§ 55, 57, 88, 183, 187, 188 ja 199 muutmise ja täiendamise seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja M. Laarmann: 9. oktoobril mineval aastal oli Riigikogus arutamisel tolli põhitariifide §§ 55, 57 ja 88 — see on nahakauba tollid — ja 183, 187, 188 ja 199 muutmise ja täiendamise seadus, — viimased on tekstiilkauba tollid — kus seadus võeti vastu I lugemisel ja enne II lugemist anti rahaasjanduse komisjoni. Rahaasjanduse komisjon arutas pikemat aega seda seadust ja andis ta Riigikogule. Kuni suvise vaheajani ei suutnud aga Riigikogu oma tööd lõpetada ja seda seadust lõplikult vastu võtta, mis pärast Vabariigi Valitsus tarvilikuks arvas tollide kõrgenduse seadust pikendada. Enne on teatavate kaupade kohta tollid maksma pandud ühe aasta peale, seda tähtaega pikendati. Rahaasjanduse komisjon, kes uuesti seaduse läbi vaatas, võttis ta vastu ja esitab muutmatult Riigikogule vastuvõtmiseks.

Teen ettepaneku, seaduseelnõu vastu võtta muutmatul kujul, nagu ta esitatud.

Siinjuures pean ma tähendama, et rahaasjanduse komisjon tarvilikuks arvas need kaks seadust, mis õieti ühelaadilised, muudkui paragrahvid teised, ühendada üheks seaduseks, et asi ülevaatlikum oleks.

A. Oinas (stp): Lugupeetud Riigikogu liikmed! See kuulus tollidetõstmise seaduseelnõu, mis kui kodukäija aegajalt külastab Riigikogu päevakorda, et siis jälle kaduda, on lõpuks jõudnud Riigikogu ette selleks, et küsimust ära otsustada. Rahaasjanduse komisjon on oma seletuskirjas

väga lühike. Ta ütleb: „Sisuliselt komisjon ühines Vabariigi Valitsuse eeltähendatud ettepanekutega ja motiividega, jättes muutmata eelnõu tariifide osa.“ See oli rahaasjanduse komisjoni enamuse seisukoht, ja ma pean tähendama, seda enamuse seisukohta on raske ka teisiti kokku võtta, kui ta siin on kokku võetud, sest et kaaluvaid sisulisi motiive rahaasjanduse komisjoni enamusel selle seaduse kasuks ei olnud.

Rahaasjanduse komisjoni koosolekul selle seaduseelnõu II lugemisel üks koalitsiooni rühmade esindajaist tegi ettepaneku, tunduvalt alandada riidetolle. Oli see paljalt käeliigutus või oli see tõsine soov tolle alandada, seda ma ei tea, igatahes tehti vastav ettepanek, nagu tähendasin, ühe koalitsiooni rühma tegelase poolt. See ettepanek leidis otsekohese vastukõla teiste koalitsiooni rühmade hulgas, tähendab, ka neile oli tollide alandamine sisulikul vastuvõetav. Ettepanek tuli kaalumisele III lugemisel, kuid siin selgus, et teatav koalitsiooni rühma esindaja oma ettepanekust loobus põhjendusega, et ta olevat teada saanud, et valitsus tollide alandamise küsimuse kaalumisele võtvat.

Teen sellest loogilise järelduse, et koalitsiooni rühmade hulgas, kes selle seaduseelnõu poolt hääletasid, ei olnud veendumust, et seaduseelnõu on sisulikul põhjendatud, vaid lepiti sellega kui hädaasjaga, lootes, et valitsus võtab tollitariifid revideerimisele. Ma ei tea, millel see lootus põhjeneb. Valitsus ei ole öelnud, et tal oleks kavatsus võtta riidetolle tõsisele, asjalikule revideerimisele. Kardan, et vaevalt selle valitsuse poolt, kes alles hiljuti pani maksma kõrgemad nisutollid, mis saia vaesematele inimestele vähem kättesaadavaks teeb, on loota põhjalikku ja asjalikku tollitariifide revideerimist nende alandamise suunas.

Mina, lugupeetud Riigikogu liikmed, peatun sel põhjusel natuke pikemalt käesoleva seaduse juures, näidates, et tollitariifid, millised Riigikogus praegu tulevad kinnitamisele, on põhjendamatud, et nad on halvad tariifid, sellased, millistest Eesti riik oma majanduse huvides peaks peatselt lahti saama.

Kuivõrt pealiskaudselt valitsus tekstiiltollide küsimust on käsitanud, seda tunnistab valitsuse poolt Riigikogule esitatud seletuskiri. Mina peatusin sellel seletuskirjal juba Riigivanema kõne puhul Riigikogu istungjärgu avamisel, kuid märgin veel kord antud juhul, et seletuskirjas on loogikaga ja tõsiasjadega nii ümber käidud, et

peab häbenema meie riigiasutuste, eriti Majanduseministeeriumi pärast. Seletuskirjas on öeldud, et kümne kuu jooksul, millise aja kestusel maksid uued kõrgemad tollitariifid, olevat veetud sisse neid riideid, millistele langes kõrgem toll, vähem kui eelmisel ajajärgul samal ajal 2.400.000 krooni eest, ja siit tehakse kohe järeldus. Vaadake, selle summa võrra hoidis riik ka välisvaluutat kokku. Kuid peaks olema selge, et ei saa juttu olla sellest summast, kui räägime välisvaluuta kokkuhoiust, vaid umbes poolest osast sellest summast. Kui riideid veeti vähem sisse 2.400.000 krooni eest, siis tähendab see seda, et kokkuhoidu võis olla välisvaluuta arvel ehk umbes 1.200.000 krooni. Sest kui 2.400.000 kr. eest veeti tekstiilkaupu vähem sisse, siis laienes selle summa ulatuses omamaa saaduste tarvitamine, millest aga umbes pool osa langeb väljast sisseveetavatele toores- ja pooltooresainetele, milliste eest tuleb maksta välisvaluutas.

Edasi märgitakse seletuskirjas seda, et elukallidus pole tõusnud, vastuoksa, kuna kodumaa tekstiiltööstuses on suurenenud läbimüük, siis selle tagajärjel võidi alandada toodete hindu 5% ulatuses valgel kaubal ja 15% pleekimata kaubal. Seega on kodumaa tekstiiltööstus võinud seletuskirja tõendamisel hindu alandada ainult „läbimüügi suurenemise“ tagajärjel, sest teistest põhjustest ei ole seal juttu. Siin on jällegi tõsiasijade moonutamine. Just sel põhjusel, et tooresainete hind on tunduvalt alanenud läinud aasta oktoobrikuust saadik, oli saaduste hindade alandamine võimalik ja tarvilik.

Villahind on langenud läinud aasta oktoobrikuust saadik umbes 24—30%: Austraalia villahind — 24%, Argentiina — 30%. Puuvillahind on langenud umbes 45%. Loomulikult tuli siis ka meie vabrikutel kaupade hindu alandada. Kuid see hinnaalandus, mida meie vabrikud on teinud, on liiga väike.

Need oleksid mõned näited selle kohta, kui võrt pealiskaudselt ja kergelt on valitsus tekstiiltollide küsimust käsitanud seaduseelnõule lisatud seletuskirjas.

Peaargumendiks tollide kaitsmisel rahaasjanduse komisjonis oli see, et dumping võiks olla tekstiil- ja nahatööstusele hädaohtlik, kui Riigikogu ei jäta maksma kõrgeid tolle. Rahaasjanduse komisjonis näitasid kaupmehed andmete varal, et jutud dumpingust on liialdatud, kuigi ei saa salata, et ühe või teise kauba sordiga ehk „dumbitakse“. Kaupmehed näitasid, et nad ostavad oma kaupa kindlate vabrikute

käest, millistega nad aastate kestel püsivas vahekorras, ja millised vabrikud ei tegutse nagu mõni juhuslik kaupmees ja ei saagi püsivalt visata kaupa turule alla omahinna.

Seega, kordan, ei saa juttu olla, nagu oleks dumping see, mis ähvardab meie tööstust maha suruda. Dumpingu vastu võitlemiseks ei vaja meie tööstus ka saja- ja kahesajaprotsendilisi tolle. Ei saa ometi välismaa ettevõtteid riit jumalamuidu müüa, vähemalt tooresaine ja muu materjali hinna tahavad nad kätte saada. Tooresainehind on aga umbes 50% kaubahinnast. Seega, kui tollid oleksid kuni 50% kaubahinnast, jätkuks sellest. Välisettevõtteid peaksid oma kauba müüma hinnaga, et tagasi saada ainult tooresaine ja muu materjali hinna, maksta oma taskust tööpalgad ja muud kulud.

Kui meie vaatleme praegusi riidetolle, siis näeme, et nad on kaugelt kõrgemad kui 50% ad valorem. Kaupmeeste esindajad andsid rahaasjanduse komisjonile märgukirja, milles nad avaldavad andmeid kaupade omahinna ja uue tolli kohta. Selgub, et flanelli sisseostuhind välismaalt on 73 senti meeter, — see oli läinud aasta sügise hind, vahepeal on hinnad langenud, ja tolliprotsendi osa seega kõrgem. Flanelli sisseostuhind oli 73 senti meeter, toll on aga 156 senti, seega üle 200% tolli! Baikateki sisseostuhind välismaalt oli 282 senti, toll 830 senti, seega kolmekordne, 300% tolli. Baika sisseostuhind — 119 senti, toll 230 senti; palituvooder — sisseostuhind 78 senti, toll 220 senti; flanell — sisseostuhind 62 senti, toll 100 senti; satään — sisseostuhind 67 senti, toll 70 senti; flanelett — sisseostuhind 88 senti, toll 104 senti; musliin, kretong — sisseostuhind 49 senti, toll 84 senti; lasting — sisseostuhind 94 senti, toll 144 senti. Ma ei hakka seda nimikirja ette lugema pikemalt, võiks tuua kümnete kaupa näiteid, kus toll ei ole üksi 100%, vaid kuni 200% kauba sisseostuhinnast.

Küsimine, kas on sellastel tollidel mõtet. See ei ole ju kaitsetoll dumpingu vastu, vaid see on tolliliialdus, tolliabsurd, see on keelutoll.

Siin märgiti juba meie poolt seaduseelnõu I lugemisel läinud aastal, et valitsuse poolt läinud aasta sügisel maksmapandud tollid on ilmarekordilised. Valitsus esitas rahaasjanduse komisjonile andmeid selle kohta, missugused on tollid teistes riikides, ka sellest ülevaatest selgub, et meie tollid, rühmana võttes, on tõesti ilmarekordilised. Üksikutel aladel üksikutes riikides leidub

küll tolle, mis on meie tollidega ühekõrgusel ja naha alal näiteks ületavad osalt isegi meie tollid, kuid kui valitsuse poolt maksmapandud tekstiil- ja nahasaaduste tolle võtta kui rühma, siis sellast kõrget tollirühma ei ole kuskil mujal. Seega on meie tolliderühm kui niisugune ilmarekordiline.

Võib öelda, tollid on tõesti kõrged, kuid võib-olla ei too see kahju. Tarvilikud ehk nad ei ole, kuid võib-olla, et nad ka kahjulikud ei ole.

Ma julgen Riigikogu liikmete tähelepanu kinni pidada sellel küsimusel ja näidata, et kõnealolevad tollid on kahjulikud. Nende tollide varal hoitakse meie siseturul sellane hindade tasapind, millist ei ole mujal tekstiilsaaduste alal.

Võtsin kokku andmed selle kohta, kuidas on meil liikunud riidehindad võrreldes puuvillahinnaga. Kui võtame 1924. a. keskmise puuvillahinna 100 üksuse ette ja jälgime, kuidas on meil kujunenud riidehindad, alates 1924. a., siis leiame, et Eestis on riidehindad kõrgete tollide — ka endine toll oli kõrge — tõttu liikunud teist rada, kui teistes Euroopa riikides. Riidehindad on liikunud meil ilmatuurult isoleeritult, omapäraselt.

Kui võtame 100 üksuse ette 1924. a. keskmise puuvillahinna, siis näeme, et 1929. a. lõpuks olid puuvillahinnad järgmised: Breumenis 66,4 üksust, Manchesteris 62 üksust. Niipalju oli vahepeal puuvillahind langenud. Vastavalt sellele oli Lääne turgudel ka lõime- ja riidehind langenud, muidugi mitte sel määral, aga vastavalt sellele. Saksamaal oli, kui võtta lõimehinda 1924. a. 100 üksuse ette, lõimehind 1929. a. keskmiselt 65,4 üksust, seega peaaegu sama langus puuvillahinna suhtes. Eestis oli aga 1929. a. lõimehind 83 üksust. Saksamaal, ma kordan, 65,4 üksust, Eestis aga 83 üksust. Seega oli lõimehind langenud poole võrra vähem kui Saksamaal. Samasuguse nähtuse saame, kui käsitame lõimehinda Inglismaal.

Kuna puuvillahind langes, siis loomulikult pidi ka riidehind välisturgudel langeda. Nii näeme, et kretong, mille kohta Saksamaa statistika keskbüroo järjekindlalt andmeid avaldab, oli hinnas langenud 1924. aastast 100 üksuselt 70 üksusele 1929. a., nimelt 30 punkti ulatuses. Meil Eestis aga leiame läinud aasta lõpul, võrreldes 1924. a. hinnaga, millise võtan 100 üksuse ette, puuvillahinnast enam oleneva pleekimata riide hinna olevat 95 üksust. Kuna Saksamaa turul kretong langes 30 punkti ulatuses, langes meil isegi see riidesort, mis pidi kõige enam langema, lihtne

pleekimata bjass, ainult 5 punkti. Seega Eesti riidetööstuse alal seetõttu, et olid maksvusel kõrged riidetollid ja et riidevabrikud on ühinenud Kreenbalti, meil siseturul langes just see lihtne riidesort, mis pidi kõige enam langema, mis oleneb otsemalt puuvillahinnast ja tööpalkadest, ainult 5%.

Hindade langus ilmatuurul tooresaine — puuvilla — ja riide alal on eriti terav olnud käesoleval aastal. Võttes puuvillahinna 1924. aastal saja üksuse ette, leiame, et septembrikuul käesoleval aastal oli keskmine hind Breumeni börsil ainult 40,1 üksust, Manchesteris 37,4. Vastavalt sellele langes ka lõimehind, lõime eest maksti Saksa turul 40 üksust 100 üksuse asemel. Käesoleva aasta septembrikuul meil aga maksis lõim 70 üksust. Sellega on meil lõime hind 30 punkti kõrgem kui Saksamaal, ja kuidas ta loomulikult meil peaks olema, sest lõimehind peab enam-vähem vastama puuvillahinna langusele. (J. F u k s, as: 15% on alandatud!)

Kui meie vaatame, kuidas Lääne turgudel on viimasel ajal langenud riiete hind, siis leiame, et kretong on langenud 54,3 punkti sajal. Meil aga on bjasihind, mille kohta meil on kõige suurem hinnaalandus maksmat pandud, on ainult 85 punkti. Valgete ja kirjute puuvillaste riidesortide kohta on meil käesoleval aastal maksmat pandud 5%, pleekimata riide kohta 15%-line hinnaalandus, kuid kuna mujal on riidehindad enam langenud, näeme, et kuna Eestis bjasi hind on 70 üksust, on analoogiliste riidesortide hind Lääne turgudel 50—55 üksust.

Ma ei hakka enam andmeid ette tooma. Mul on täielikud tabelid kodumaa riiete hindade kohta, millised tabelid on osalt Kreenbalti poolt kokku seatud. Teiselt poolt on täpsed andmed ametlikkudest allikatest Saksa ja Inglise kohta, kuid ma ei pea tarvilikuks neid siin ette kanda, — kõik andmed räägivad üht keelt, nimelt, et meie siseturul on riidehindade tasapind tunduvalt kõrgem, kui Lääne turgudel. Kui oletame, et see tasapind 1924. a. oli ühesugune Lääne omaga, kahtlemata oli riiete hindade tasapind meil ka 1924. a. kõrgem, siis järgnevatel aastatel on riidehindad meil liikunud teisiti kui välismaal, hindade langemine on olnud tunduvalt vähem, kui Lääne turgudel. Kui senised tollid juba sellast omapärasest kõrget hinnapolitikat võimaldasid, on selge, et ei olnud mõtet neid tolle veelgi kõrgemaks tõsta, riiet veelgi kallimaks teha.

Neil kõrgetel tollidel on ettevõtete suhtes üks „hea omadus“. Tihti peale ettevõteted kalkuleerivad oma kaupu nii, et sisetu-

rul müüvad kaupa hinnaga, et see kataks kõik ettevõtte kaudsed kulud, välismaale müüakse aga kaupa madalama hinnaga, nii et nende kaupade hind katab ainult tooresainete hinda ja tööpalku. Neis riikides, kus siseturg suur, ei too see suuri raskusi tarvitajale. Juurdemaks ei tundu tarvitajale raske seepärast, et tarvitajaid on palju. Eesti riik on aga väike, meie tarvitaja maksuvõime on samuti väike. Kui meie tekstiiltööstus sellaselt edasi tegutseb, nagu ta on tegutsenud, et ta kõrgete tollide tõttu saab siseturul niisuguse hinna, et see kõik tööstuse kaudsed kulud kinni katab, mille tõttu välisturgudele võidakse müüa riidetunduvalt alla siseturu hinna, siis meil Eestis tekib see olukord raskusi, on rahvale koormavaks, sest Eesti turg on väike ja ta väljaveoprotsent kõrge, sest meie suurtekstiiltööstus veab välisturule umbes 60% oma saadustest, kuna 40% läheb siseturule.

Hilja aja eest Riigikogu poolt võeti vastu peekonihindade kindlustamise seadus. Seda seadust on nimetatud sigade pensioniseaduseks. See ütetus on populaarseks saanud. Antud juhul on täielik õigus nimetada maksvaid kõrgeid, maailmarekordilisi riidetolle ka meie riidevabrikute pensioniseaduseks. Need tollid võimaldavad seda, et meie siseturutarvitajalt võetakse ülemäärane kõrge hind, nagu ma juba andmetega seda näitasin, need tollid võimaldavad seda, et meie tarvitajate tasku arvel on võimalik väljavedu kunstlikult kõrgel hoida.

Tõuseb küsimus, kas on niisuguste abinõudega õige tekstiilsaaduste väljavedu kõrgel hoida? Kas ei oleks õigem, kui väljavedu oleks redutseeritud, sest Eesti tarvitaja ostujõud ei ole nii suur, et selle arvel võiks kunstlikult ülal hoida suurt väljavedu, näiteks praegusel kriisi ajal alla omahinna, hulga alla siseturu hinna tekstiilsaadusi välisturule paisata. Läänud aastal kaebasid Rootsi tekstiiltöösturid, et Eesti tekstiiltööstus tegevat rootsi-omale dumpingut. Nüüd ütlevad meie töösturid, et nemad Rootsi turgudel dumpingu lõpetanud olevat. Kuid sellest ei järgne, et nad igalpool oleksid dumpingu lõpetanud.

Kui meie tekstiiltööstus siseturul kõrgete tollide abil hoiab riidehinna tasapinna kõrgel, siis ehk maksab ta oma tööliste kõrgemat tasu, maksab rohkem, kui Lääne-Euroopa töösturid seda teevad. Paraku on meie tekstiiltööstuse alal makstavad palgad madalamad Euroopas. Ma tõi andmeid Saksamaa riidehindade liikumise kohta, ma toon nüüd võrdlevaid andmeid Eesti tekstiiltöölise ja Saksamaa tekstiil-

töölise palkade kohta. Kui Saksamaal võimalik oli viimasel ajal tunduvalt riidehinda alandada, siis peaks meil emba-kumba, kas töölistele kõrgemat palka makstama või riidehinda alandama. Eestis saab keskelt läbi iga naine, kes tekstiiltööstuses tegutseb, ületundidega kokku 21 senti tunnis tasu. Iga meestööline saab keskelt läbi 29 senti tunnis. See on keskmine töötasu ühes igasuguste lisatasudega. Sellest keskmisest on rida palku madalamal tasapinnal. Saksamaal on keskmine tunnitasu tekstiiltööstuses uuemate andmete järgi — kokkuvõtte 1. aprillist 1930 — naistele normaaltööaja eest, 8-tunnilise tööpäeva eest, mille hulka ületunnid ei ole loetud, 58 senti. Seega on naistööliste töötasu ligemale kolm korda kõrgem kui meil. Meeste töötasu on 79,3 senti, seega ka ligemale kolm korda kõrgem kui meil.

Kui nüüd sellaste palkade juures, mis on 2—3 korda kõrgemad kui meil, on võimalik riidetunduvalt odavamalt müüa, siis on selge, et meil on midagi mäda, midagi ei ole kuskil korras. Kui kõrvale jätta jutud, nagu teeniksid meie tekstiiltöösturid väga palju, paigutaksid kapitali välismaale, ostaksid Berliinis maju, ostaksid endale kalleid jahte, kui need jutud ja arvamisid „tekstiilkuningate“ isiklikust suurest teenistusest kõrvale jätta, siis on ometi üks kindel, et Eesti tarvitaja maksab juurde tekstiilsaaduste väljaveole selleks, et Eesti tekstiiltööstus võiks välismaal odavalt oma kaupu müüa.

Kõrgete tollide halbust on ka see, et kõrged tollid Eestis välja kutsuvad kõrgeid tolle ka mujal. Pärast seda, kui Eestis pandi maksma kõrged riide- ja nahatollid, algas liikumine Lätis selle kasuks, et ka seal kõrgendataks riidetolle. Läti on seni olnud Eesti riidetööstuse turuks. Ka Soomes algasid tekstiiltöösturid liikumist selleks, et seal tekstiiltolle tõstetaks. Tõsi, Soome turg ei huvita tekstiiltööstust niivõrt kui Läti oma. Mis on kujunenud aga Lätis? Läti on veetud Eestist masinaid ja seal hakatakse Eesti kapitaliga valmistama riidet sel eeldusel, et ka Lätis Eesti eeskujul kõrgemad tekstiiltollid maksma pannakse. Tulemus on see, et selle asemel, et Eestist riidet välja vedada ja Eesti töölistele tööd anda, on loodud olukord, et Eestist viiakse välja masinaid, ja Lätis valmistatakse riideid, mida varemalt Eestist osteti. Seega on Eesti kõrgete tekstiiltollidega loodud tulevikus olukord, mis raskendab meie tööstust, kitsendab tööstuse turuvõimalusi. Ka Leedusse on veetud Eestist masinaid, ja Meemelis töötab praegu Eestist väljaveetud

masinatega riidevabrik, kus on umbes 250 kuni 300 töolist tööl. See varustab Leedut riidega, mis Meemelis valmistatud, kuna varemalt riidet Eestist veeti ja Eesti töölised seeläbi tööd said.

Eesti, kui väikeriigi huvides, kelle oma siseturg ei mahuta oma suurtööstuse saadusi, on kaasa aidata tollimüüride alan-damisele Euroopas ja ka väljaspool Euroopat. Eesti ei tohi provotseerida välja kõrgeid tolle, vastuoksa, Eesti suurtööstuse huvides on, et mujal tollimäärad oleksid madalad. Kui aga Eesti oma kõrgete tollidega provotseerib välja kõrgeid tolle ka mujal, siis saab ta ise oksa, millel ta istub.

Kui vaatleme väliskaubanduse statistikat, siis näeme, et hoolimata kõrgetest tollidest riidekauba sissevedu kestab edasi. Tähendab, kõrgeid tollid ei ole aidanud. Tollid ei ole aidanud seepärast, et meil Eestis ei suudeta turgu varustada vastavalt tarvidusele. Ükski vabrik, ütleme 3—4 vabrikut ei suuda valmistada kõiki riidesorte, milliseid turg nõuab. Kui meie oma tööstust nii püüaksime korraldada, et meie 3—4 riidevabrikut valmistavad kõiki riidesorte, mida vajame, siis oleks see mõttetu, valmistamine läheks liiga kalliks. See teguviis oleks absurdne. Iga riik veab sisse aineid, mida ta ise ratsionaalselt, odavalt ei suuda valmistada, ning veab välja saadusi, milliste valmistamiseks tal paremad eeldused.

Mispärast enesevarustamise seisukohta ka teistel tööstusealadel ei ole maksma pandud? Ei ole ju mingit mõtet valmistada kalleid saadusi, eriti neid, milliseid meie turg tarvitab võrdlemisi vähe ja milliste väljaveoks ka teistesse riikidesse ei ole väljavaadet. Võib-olla üheks Diskonto panga krahhi ja „Estokingi“ raskuste põhjuseks oli see, et ettevõtte laiendamist, milleks andsid tõuke uued kõrgeid tollid, ei teostatud oma kapitaliga, vaid laenukapitaliga. Kui aga laenude protsent väga suureks läheb, siis ei suuda ettevõtte loomulikult enam vastu pidada.

Mis puutub elukalliduse tõstmise küsimusse, siis on ju päevaselge, et hinnad on tõusnud kõigi nende riidesortide suhtes, mida kõrgete tollidega sisse veetakse, mille sissevedu ka edaspidi jätkub, sest meie oma vabrikud neid ei suuda valmistada. Seevõrra on ka elukallidus tõusnud. Kuid ma näitasin teile, lugupeetud Riigikogu liikmed, et meil elukallidus on riide alal kõrgem normaalsest seepärast, et riiete ja ka lõimehinnad ei langenud vastavalt tooresainete hindade langusele ja riiete hindade ning lõimehinna langusele mujal.

Meil on viimasel ajal palju räägitud ma-

andusekriisist. Kahjuks tarvitab valitsus majandusekriisi raskustest ülesaamiseks järjekindlat meetodit, mis ei ole õige. See meetod seisab vastolus abinõudega, mis võiksid majandusekriisi lahendada. Meie tööstus ja põllumajandus olenevad välisturust ja siseturust. Teatava välisturu seisukorra juures, mida nõrgem on siseturg, seda vähem vabaneb meie tööstus ja põllumajandus raskustest. Siseturu ostujõud oleneb aga sissetulekustest ja hindadest. Majanduseelu avardab see, kui ei takistata kaubahindade langemist, sest hindade langemine tõstab ostujõudu. Mida kõrgemale tõstetakse kaubahinnad, seda enam nõrgendatakse laialiste hulkade — siseturu ostujõudu, seda enam raskendatakse põllumajandust ja tööstust, sest põllumajandus ja tööstus elab sellest, mis ta müüb. Mida madalamad hinnad, seda enam võidakse müüa, seda kiiremalt laheneb kriisiummik.

Politika, mis tugeneb ainult sellel, et hindu kõrgemale tõsta, nõrgendab hulkade ostujõudu ja surub kokku siseturu.

Seepärast on meie rühm täiesti eitaval seisukohal antud seaduseelnõule ja leiab, et selle seaduseelnõuga ja teiste analoogilistega ei tehta muud, kui saetakse maha seda oksa, millel ise istutakse. Need on abinõud selleks, et majandusekriisi süvendada, et uusi raskusi kaela veeretada rahvale, mitte aga selleks, et praegustest raskustest välja pääseda.

L. Johanson (stp): Austatud Riigikogu liikmed! Minu eelkõneleja näitas juba arvudega, kuidas riide- ja nahatollide tõstmine meie rahvamajandusele kahjulik on, ja kuidas selle tollidetõstmise tagajärjel ei ole mitte tööliste palgad tõusnud, nagu ennustati. Tolle on põhjendatud valitsuse poolt just kõigepealt seega, et need annavad meie kodumaale tööd, seda on omaltpoolt konstateerinud naiskongress oma suures ja väga ilusas üleskutses, kuid andmed kõnelevad selle vastu. Meie näeme, et tekstiiltööstuses tööolud lähevad raskemaks, seal on aset leidnud, nagu ma juba varem siin olen toonitanud, tööliste kuritahtlik ekspluateerimine, eriti naistööliste ekspluateerimine, mille vastu tuleks võidelda mitte töökaitseseadustega, vaid nuhtluse, karistuse seadusega.

Kellele siis tulevad tuluks need tollid, naha- ja tekstiiltollid? Mina arvan, härrad Riigikogu liikmed võivad juba praegu teada, eriti härra Kalbus, kes seda lähemalt teab, kes sellest tulu saavad. Nahatollide maksmapanemise eel oli teatud telgitagune võitlus. Nüüd näeme, nüüd hakkab see

kate kerkima, meie näeme, mis laadi see võitlus oli. Nahatollidega pidi päästetama teatud ringkonnad, kuid krahhi tuli siiski, kõige peale vaatamata. Pank, kes finantseeris neid ettevõtteid, kelle huvides nahatollid välja anti, see pank varises kokku, ja ta kohustused Eesti Panga vastu ulatuvad sadadesse miljonitesse, ta on saanud Linna pangast mitukümmend miljonit, ligi kakskümmend miljonit, ja ta on osanud ka Pikalaenu pangast suurema summa, üle 50 miljoni, saada. Mõjuvõimsad isikud on seal tegevuses olnud, nüüd see pank on pandud hoolekande alla ja hooldajaiks on Majanduseministri nõudmisel määratud sama erakonna juhtivad tegelased, kuhu kuulus pangajuht. (V a h e l h ü ü e keskest.) Kohus määras nad ära, kui härra Matto läks kohustusse, võttis hooldajad ühes ja nõudis, et neid määrataks Majanduseministri ettepanekul. (V a h e l h ü ü e keskest.) Mis sellel seega tegemist on, seda võite ise arvata. Nahatööstusele pandi nii suured tollid, kui vähegi võidi, aga kokkuvarisemine tuli siiski. Mispärast? Seal ei suutnud enam aidata selle uue raha juurdevool, mis rahva keskest kokku võeti. Samasugune nähtus tuleb ilmsiks ka tekstiiltööstuse alal.

Ilus, antakse tollid nende päästmiseks, antakse tollid teatud ringkondade rikastamiseks, ja siis tulevad valitsuse lehed ja näitavad, kui mäda see asi on. Siin võin tuua näiteid.

Tekstiiltööstuse alal tegutseva isiku kohta kirjutab tööerakonna häälekandja, et ta „võlgnep riigi pangale 800.000.000. Mees on enese hästi soomustanud: Tema käest ei juleta nõuda sisse raha, sest ta ähvardab panna seisma vabrikute, mille tõttu jääks tööta suur hulk inimesi.

Kuhu jäävad need riigi pangast laenuks võetud miljonid? Kas kõik on läinud tööstusse, vabrikusse? Nimetatud isik ehitas endale Berliini lähedale uhke villa ja viis juba perekonna Berliini. Ka rahakesed on tasapisi toimetatud välismaile ja igapidi „soomustatud“. Ei saa maksta riigile võlga, kuid äärmist luksust endale lubada võib. Tal on kõige kallim korteri sissesead Eestis. Tartus, vanas kuulsas Moori mööblivabrikus lasi ta valmistada roosipuust saaligarnituuri, mis läks maksma ligi miljon senti. Kallis roosipuu selleks telliti välismaalt eriti tema jaoks.“

Mu härrad, need tollid lähevad välismaalt roosipuude tellimiseks. Kas kirjutab seda opositsiooni leht, sotsialistide „Rahva Sõna“, mille peale härra Riigivanem väga kuri? Ei, seda kirjutab härra Riigivanema erakonna leht.

Siin võideldakse tollide eest. Meie kõik tunnustame, et asi ei ole korras, kirjutatakse neist inimestest, kelle tollide eest on võidelnud praegune valitsus ja kelle tollide eest on võidelnud see erakond, kelle lehed siiski niiviisi kirjutavad. Lugupeetud Riigikogu liikmed! Kui seisukord niisugune on, kas võite siis käe südame peale panna ja öelda, et kõik asjad on korras, et kõik see, mida siin tollide kaitseks ette tuuakse, kõik see on õige ja kõik see on põhjuseks. Ei, ma arvan, kõigile teile jääb see tunne, et meil ei kõnelda tollide kaitsmise juures tõtt, vaid need põhjused, mispärast nahatolle on kaitstud, mispärast tekstiiltollid on maksma pandud, need põhjused on sootu teistsugused kui need, mida siin ette tuuakse, kui seletatakse, et meie majanduseelu tahetakse tervendada, edendada ja tõsta ja tööliste tööd anda. Meie rühmakaaslane on siin omalajal seda öelnud ja arvanud, et siin on tegemist „kollase Delilaga“. (M. J u h k a m, tõer: Ei, Saaraga!) Saaraga on vist Teil tegemist olnud, vähemalt Teie järgi otsustades nähtavasti, aga tema kõneles Delilast. Siin peavad olema mingid erilised põhjused, millelt aga katet ära ei taheta võtta ja mida avada ei taheta, aga ma olen kindel, et varem või hiljem see kate kerkib ja meie näeme, kuidas meil on asju aetud ja kuidas meil on toimitud riigi huvide eest võitlemise tähe all. Diskonto panga krahhi peaks olema suureks hoiatuseks mitte ainult meie seltskonnale, vaid ka Riigikogule ja kodanikkudele rühmadele peaks see hoiatuseks olema ja peaks neid manitsema niisuguste küsimuste otsustamisel ettevaatusele. Ei saa ega tohi kõike pulta rahana võtta, vaid tuleb järele proovida pärast seda, kui niisugused sümptoomid millele ma tähelepanu juhtisin, on ilmsiks tulnud meie majanduses.

H. M a r t i n s o n (stp):- Lugupeetud Riigikogu liikmed! Eelkõnelejad on tabavalt tollitariifide mittevajadust põhjendanud, nii et minul õige vähe selle kohta öelda jääb. Ma piirduksin paari asja ettetoomisega, mis sellega ühenduses on, ei tahaks aga enam arvulist materjali ette kanda, seda on küllaliselt tehtud.

Omalajal, kui tollidetõstmise päevakorral oli, põhjendati seda sellega, et välismaa oma kaubaga meie turu üle ujutab, ühesõnaga, dumpingu vastu otsiti kaitset. Tekstiiltööstuse üle kõneles minu rühmakaaslane rkl. Oinas, mina katsun mõne sõnaga saapavabrikute seisukorda valgustada. Esiteks tuleks küsida, kas meie saapaturg kannatas niivõrt dumpingu all, et

tollikaitse paratamatuks osutus. Rahaasjanduse komisjonis ütlesid saapakaupehed, ja ka meie statistilised andmed näitavad sedasama, et saapaturg dumpingu all ei kannatanud, sest see 8—12 tuhat paari jalanõusid, mis meile viimasel ajal sisse veeti, see on meie saapavabrikutele kõigest kümne päeva töö ja ei olnud õieti mingi hädahoht meie saapatööstusele. Sellest olen ma juba komisjonis ja mäletan, ka siitsamast kõnetoolilt rääkinud, et saapatööstus ei tarvitseks mingit tollikaitset. Saabaste hinnad olid juba enne tollikõrgendust niivõrt kõrged, et oleksid pidanud ennast tublisti ära tasuma, ja, nagu andmed näitavad, on ka ennast ära tasunud.

Kuidas meil saapavabrikuid asutati, see on otse imekspanuväärt. Asjatundmatud inimesed, kellel võib-olla saapatööstusest aimugi ei olnud, mõtlesid saapavabriku asutada. Selleks kutsusid juhtivaks jõuks Saksamaalt montööri või meistri, kellele kuninglikku palka makseti, minu teada 100.000 senti kuus. Saapavabriku sisseseadja ja ülemmeistrina olid need välismaa „asjatundjad“ ühtlasi ka sealsete masinavabrikute agendid, kelle suurem huvi selles seisis, et uude vabrikusse võimalikult palju raha eest masinaid muretseti, sest selle pealt said nad kõvad protsendid. Polnud siis ime, kui meie vabrikutesse, kus vaevalt 150—180 inimest võis töötada, sarnaseid masinaid osteti, mis end ära tasuvad alles siis, kui vähemalt 1000 inimest vabrikus tööl on. Traktor on põllumehele väga hea tööriist, aga ühte vakamaad sellega kündma hakata, selle jaoks ei mõtle seda riistapuud keegi mõistlik inimene enesele osta. Nii on iga vabriku asutamiseks Masinad, mis 5.000 paari valmistamiseks tulusad, ei ole seda kaugeltki mitte 500 paari jaoks, nii suur umbes on meie saapavabrikute kõige suurem toodang päevas. Tagajärjeks on, et suur ja kallis masin, mis seisab, end kaugeltki tasa ei teeni.

Nagu sisseseade juures nii ka administratsiooni alal on meie vabrikutes liiale mindud. Suures vabrikus, ma olen ise ühes sarnases töötanud, kus enam kui 5.000 töölisi, oli kõigest 2 direktorit. Aga siin, väikeses vabrikus, kus vaevalt 180 inimest töötab, oli 5 direktorit, ja nende palk, nagu ma sel korral kuulsin, oli igaühele 120 tuhande sendi peale kuus määratud. Niipalju pidi vabrik teenima. Peale direktorite oli selles vabrikus veel üks ülemmeister 75-kuni 80-tuhandelise kuupalgaga, üks alam-ülemmeister, kelle palk oli 40 tuhande ümber kuus. Siis veel keegi naisterahvas, kelle ametinimi teadmata, umbes 30-tuhandelise

kuupalgaga. (M. Martna, stp: Ilma niimetat!) Tõesti, minul jäi see nimi teadmata. Siis veel 7—8 jaoskonna-meistrit, kes ka üle 20 tuhande sendi igaüks kuus palka said. Näete, kuupalju seal niisuguseid inimesi oli, kes kõik pidid ja tööpoolest elsidki ainult 180 töölise töövaevast. Nagu Riigi Teatajast näha, on sama vabrik andnud puhaskasu 1928. a. 60.863 krooni 72 senti, 1929. a. 43.882 krooni 76 senti. Sellest näete, et kõik need hädaldamised ja nutmised välismaa dumpingu üle täiesti ilmaaegsed olid, ja mingit tarvidust selle järele ei olnud, et tollidega saapahinnad kunstlikult kõrgeks aetud, ja Eesti saapaturg meie vabrikute monopoliks pidi saama.

Asjatundmatud juhatajad ei tea tihti kõige algelisemaid asju, ei tea isegi seda, kuipalju mõne asja jaoks peab materjali olema, ja seepärast tuleb mõnigi kord ilmaaegset materjali raiskamist ette. Omal ajal vabrikus olles sai direktorite tähelepanu mitmelegi asjale juhitud, pean ütleva, juhtisin isegi direktoritele nende tegevusegi kätte, kuidas nad töö endi vahel peaksid ära jagama, et see paremaid tagajärgi annaks. Ma ei pidanud seda korralikuks, et kõik 5 direktorit igal hommikul korra lambakarjana läbi vabriku käis ja hiljem päeva jooksul enam oma nägu vabrikus ei näidanud. (M. Martna, stp: 2—30.000 puhast jäi tasku.) Jah. (R. Kuris, as: Olite hea meister seal.) Olin tõesti hea meister, sest tunnen asja. (A. Tupits, põl: Mis vanasõna ütleb enesekiituse kohta?) Mind kiidavad teised ka; kuidas metsa hüüad, nõnda kajab vastu. Et julgesin direktorile töö kätte näidata, see vist oligi suuremaks põhjuseks teatud ajal minust lahti saada.

Paar aastat tagasi juhtisin siitsamast kõnetoolilt selle peale tähelepanu, et meie vabrikandid ei ole töösturid, vaid spekulandid, kes katsuvad võtta, mis vähegi võtta on. Seda raha, mis nad kasu saavad, ei tarvitata tööstuse paremale järjele seadmiseks, vaid sellega spekuleeritakse välismaal, ostetakse kinnisvaru või pannakse teistmoodi kasu kandma. Siin aga ollakse igal võimalikul silmapilgul, kui raha vaja, Eesti Panga ukse taga — laenusabas. Kui sealt laenu ei taheta anda, siis ähvardatakse: kui teie laenu ei anna, siis oleme sunnitud vabriku seisma panema ja nii- ja niipalju inimesi jääb tööta. Vabariigi Valitsus, kui ta kord sõrme kuradile andnud, peab terve käe järele sirutama, oled kord „a“ öelnud, pead ka „b“ ütleva. Ei ole mingit mõtet niisuguste asutustele, kelle sissetulek isegi juba suur on, suuri kingitusi teha

terve Eesti rahva arvel. Rahaasjanduse komisjonis küsiti saapavabrikute esindajate käest, kuipalju maksab üks paar neil endil, kui suur on omahind? Otsekohestest vastuse andmisest põigeldi kõrvale. Kui mina neile seletasin, et ühe paari moodsate nais-terahva kingade materjali hind oleks, väikesel viisil ostes, kõige rohkem 600—700 senti, siis ei juletud seda valeks ajada. Neidsamu kingi müüdi aasta tagasi 1.800 sendi eest. Sellest näete, missugune teenistus pidi meie saapavabrikutel olema. Kingapaari omahind on ühes valmistusekuluga vast 900 senti, kuna välja müüakse 1.800 sendi eest. Vabrikute esindajad olid sunnitud tunnistama, et olevat küll üksikuid sorte, mille omahind sarnane. Me vist kõik teame, et on mitmesuguseid saapaid ja mitmesuguseid hindu, kuid mina võtsin keskmise hinna värviliste naisterahva kingade kohta. Räägitakse, nagu olevat üks saapavabrikutest väga suuresti seotud Diskonto panga krahhiga, kes liiga ohtrasti seda saapavabrikut finantseerinud. Kas seal tegemist ei ole kuritahtliku varanduse kõrvaldamisega, sest nagu kõik märgid näitavad, ei tohiks saapavabrikute seisukord kuidagimoodi halb olla, nad oleksid pidanud väga hästi omaga välja tulema. Seda näitavad ka Riigi Teataja senised aruanded, et saapavabrikud väga hästi omaga välja tulevad, sest kõigi raskuste peale vaatamata on ühel aastal 4 miljonit, teisel aastal 6 miljonit puhaskasu üle jäänud. Ega seegi veel kõik ole, küllap nad mõistsid oma aruanded nii kokku seadida, et riigile vähem tulumaksu oleks maksta. Olles ise tulumaksu komisjoni liige tean väga hästi, missuguste sekeldustega enne tegemist, kui suurte meeste tulu kindlaks saab teha. Aga need andmed on säärased, mida ette tuua ei tohi, sest tulumaksu komisjoni liikmed pidid lubaduse andma, et nad neid välja ei räägi, ja seepärast pean ma vaikima selles asjas. Iseäranis kaebasid saapavabrikandid odavate kummikingade üle, mida väga rohkesti meile sisse veetavat ja seeläbi ei leidvat nende odavad suvekingad ja sandalid ostjaid. Ei taha ju salata, et meile kummikingi sisse veeti, mida kehvemad inimesed tarvitasid, sest nende odavuse pärast võis neid tarvitada. Tollide-tõstmise tagajärjel asutati meil endilgi kummikingade vabrik. Rahaasjanduse komisjoni liikmena oli mul juhus seda vabrikut siis vaatamas käia, kui see alles asutamisel oli. Siis küll mingeid lootusi selle vabriku tulevikule ei võinud rajada, sest õieti oli see katsetegemise kuurikene, kus ainult kaks paari oli jõutud valmis teha,

millest üks oli praak ja teine ei kõlbanud ka kanda. Siiski peeti tarvilikuks sarnase katsetamise kaitseks kõrged tollid maksmata. Umbes pool aastat hiljem käisin uuesti selles vabrikus, et jälgida, kuidas kummikingade tööstus areneb. Ei saa salata — oli edenenud. Tööl oli seal 80 inimese ümber, ja öeldi, et nende toodang olevat päevas 500 paari. Kingad ei olnud iseenesest halvemad, kui välismaa omad. Ma küsisin rahaasjanduse komisjonis saapavabriku esindajalt, enne nurisesite, et välismaalt tuuakse kummikingi ning Teie vabriku saadused ei leia tarvitajaid, aga nüüd tehakse samu kummikingi kodumaal, kas tahate omamaa kummikingade tegemise ära keelata? Selle peale ei saanud ma selget vastust.

Ka see põhjendus, et tollide tõstmise läbi meie oma inimestele enam tööd muretsetaks, ei ole paika pidanud. Minu teada on saapavabrikute ühendamise järele tööliste arvu paarikümne ümber veel vähendatud. Arvan, et kogu rääkimine siin asjata on. Teatud ringkondadel on omavahel kokkulepe olemas, et tollid peavad läbi viidud saama, vastasel korral võiks valitsuse kriis tulla ja selle eest katsutakse küünte ja hammastega hoida. Meie võiksime siin ka ingliskeeli rääkida, aga ega see midagi ei aita.

Tahtsin ainult näidata, et meie saapavabrikud teenivad enam kui küllalt, ja et neile mingisugust kunstlikku kaitset enam vaja ei ole.

Vaheaeg kl. 18.57 min. — kl. 19.25 min.

A. Sirro (stp): Väga lugupeetud rahvasaadikud! Meie elame juba rohkem kui aasta tollitõstmise tähe all. Kuivõrt need tollitõstmised meie rahvamajandusele kasulikud on olnud, selle kohta on minu rühmakaaslased-eelkõnelejad tähelepanu juhtinud. Kui ebaloomulikud ja kui ebaõiged rahvamajanduse tervendamise abinõud need tollid on, arvan, et sellest meie väga lugupeetud Riigikogu liikmed isegi aru saavad.

Nagu juba minu rühmakaaslane-eelkõneleja ütles, et siin on nagu mingi kokkulepe olemas, mille tõttu kindlasti kõrgendatud tollid maksmata pannakse ja vististi kartus, et võib-olla tekib selle tollitõstmise ettepaneku tagasilükkamise puhul valitsuse kriis, mis praegusele valitsuse koalitsioonile ei ole soovitatav.

Meil on saanud nagu loomupäraseks, et valitsuse kriisi kuud on sagedasti sügised kuud olnud, ja nähtavasti ei ole see praegusel ajal soovitatav ja sellest on ka

vist tingitud, et ükski koalitsiooni esindaja ei ole sõna võtnud käesoleva, arutuseleoleva seaduseelnõu kohta.

Kuna juba enne on valitsuse tegevust arvustatud, siis lubatagu, et ma kõrvale kaldun ja tähelepanu juhin sellele, kui võrt vildakud on need abinõud, millega rahvamajandust parandada tahetakse. Riigikogu peab ükskord ometi võtma suuna, mis tegelikult võiks meie rahvamajanduslikku olukorda parandada. Võtame eeskätt möödunud kevadel maksmapandud teravilja seaduse, keda siis tegelikult see teravilja seadus kaitseb, kui võrt ta Eesti põllumajandusele kasulik on ja kui suurt hulka meie tegelikke põlluharijaid see seadus kaitseb, siis on ju kõigil teada, et vaevalt $\frac{1}{6}$ osa meie tegelikkudest põllupidajatest on selle teravilja seaduse kaitse alla sattunud, kuna $\frac{5}{6}$ põlluharijatest, kelle heaks see seadus välja töötati ja Riigikogu poolt vastu võeti, $\frac{5}{6}$ neist põllupidajaid ei saa mingit kasu sellest seadusest. Vastupidi, suur osa neist saab just kahju, tähendab, nende olukorda see Teravilja kaitseseadus isegi raskendab. Arvesse võtmata seda suurt hulka kodanikke, kes on sunnitud seetõttu nüüd sööma kallimat leiba, ja vähemalt 500 miljonit, võib-olla isegi palju rohkem meie kodanikud on sunnitud ülekohtuselt ära maksma ühele teatud väike-tele hulga kodanikkudele selleks, et need võiksid suure hulga rahva arvel mõnuleda, lõbutseda ja head elu tunda. Sarnane abinõu ei ole mitte loomukohane ja sarnane abinõu rahvamajanduse tervendamiseks ei vii kunagi sihile. Siin ei saa ka mööda minna viimastel päevadel vastuvõetud odratollidest. Kui siin odratollide arutamise puhul meie kuulsime paremalt poolt pool naljana ütelist: kas teie vahest õlut tubliste joote, et kardate, et õllehind tõuseb, siis mina pean rõhutama, et otra ja odrasaadusi just vaesem rahvas tarvitab. Kui meie võtame need toidud, mida valmistatakse meie tööliste seas ja niisama ka põllupidajate seas, just eeskätt nende vaesemate juures, siis näeme, et nad tarvivad oma toidu valmistamisel odrasaadusi pea iga toidu valmistamise juures. Ja nüüd need, kes ise otri ei kasvata, need on sunnitud selle kõrgendatud odratolli tõttu jällegi kallimalt maksma selle toiduaine eest, mida nad igapäev tarvitavad. Kui vahest ehk selle tagajärjel õllehind tõuseb, siis on jällegi vaesemad riigikodanikud need, kes seda varandust loovad, tähendab, kapitali koguvad neile, kes õlut vabalt igapäev joo- vad. Kui õllehind tõuseb, siis peab seda maksma vaene tööline oma higiga.

Viimaste päevade jooksul pandi maksmata nisutollid. Kuidas seda tegelikult maksmata pandi? Kui suurkaupmehed on väljast nisu sisse vedanud, kõik laod olid täidetud nisudega, siis pannakse valitsuse poolt telegraafi teel tollid maksma. Kellele on see kasulik? Kas on kindel, missugune arv meie põllupidajaid kasvatab nisu? Kes nisukasvatamisega tegemist teinud, see teab, et meie kliimas ei ole nii kerge nisu kasvatada. Kui nisu on põllul, pärast lõikust võib üksainus soe vihmahoog selle müügi-kõlbmataks muuta.

On selge, ja seda teab põllupidaja väga hästi, et nisu ei ole see teravili, millega meil põllupidajaile jalad alla pannakse. Teie teate väga hästi, et meil aastakümneid tagasi on loobutud teraviljakasvatamisest, mindi üle karjakasvatamisele, ja karjakasvatus on olnud meie põllupidajate peasissetulekuallikas, mille tagajärjel isegi teraviljasaak tunduvalt on tõusnud.

Nisutoll ei ole kogu Eesti rahva majanduse kasuks maksma pandud, ega kogu Eesti rahva kasuks, vaid väikese käputäie ettevõtjate, kaupmeeste kasuks. See on kõik, mis sellega kätte on saadud, ei mitte midagi rohkem.

Käesoleva seadusega tahetakse jalavõtte, nahakaupade ja samuti tekstiilkaupade pealt tolli tõsta. Rohkem aasta tagasi tõsteti sisseveetavate tekstiilkaupade tolli, ja meie töösturid on seeläbi asetatud olukorda, kus nad vabalt võivad võtta kuni 100% ja tihtipeale veel kõrgemaid lisakasusid, mis õieti öelda täiesti ülekohtune on. Seejuures on meie Eesti kodanikud sunnitud kodumaal valmistatud halba riiet ostma kallima hinna eest, kui välismaalt sisseveetud kaupa, head kaupa. Mul oli juhus näha, kus tekstiilvabrikus, mis praegu suletud, valmistatud riidest oli õmmeldud pesu, ja esimesel õöl kärises magamise ajal pesu, nii pude ja vilets oli riie. Puhta uus särk, isegi pesemata. Aga mis pärast valmistatakse niisugust riiet? See pärast, et on võimalik seda müüa, kuna sisseveetava riide pealt on kõrgendatud tolli. Meie kodanikud, kes seda riiet ostavad, on suuremalt osalt vaesed ja ei saa minna kauplusesse ja välja laduda suurt hinda, vaid peavad olukorra tõttu ostma kõige odavamat riidet, mis nende tasku kohane. Aga vaadake, missugused selle riideostu tagajärjed on. Ma arvan, mitte selleks ei ole Vabariigi Valitsus tollide tõstmist pooldanud, et neile otsekohest puhaskasu tasku võimaldada, vaid selle mõttega, et meie tööstusi korraldada nii, et nad tulevikus võiksid võistlusevõimelised olla. Aga lu-

bage siis küsida, kas on midagi sellel alal tehtud. Meie teame, tollid on maksma pandud tekstiiltööstuse saaduste peale. Vabrikud on töötanud samuti kui enne, vana, logu sisseseadega ja ei mõtlegi mingeid uusi sisseseadeid muretseda. Isegi igapäev kuuleme ja näeme, et paremad masinad veetakse Eestist välja Läti ja Leedusse, kus meie tekstiiltööstuse ettevõtted asutavad uusi vabrikuid. Masinad viiakse siit välja. Kas tööstus asetab end seega paremasse seisukorda? Aga mitte sugugi. Meie peame ometi sellest aru saama, et kui on tööstusele kaitsetollide näol appi tulnud, siis peaksid tingimused üles seatud olema, et vabrikud oma sisseseadeid ajakohaste sisseseadetega täiendaksid ja teatud aja jooksul näitaksid, et nad tegelikult on oma ettevõtted sarnaselt korraldanud, et neid tulevikus võib palju paremate tagajärgedega kasutada. Kas on seesugused tingimused tehtud? Meil on väga hästi teada, et nii Inglismaal, Ameerikas kui ka Saksamaal on tekstiiltööstuse masinad kaugemale meie praeguste vabrikute masinatest edenenud. Uuema aja masinad on nii sisse seatud, et nad palju paremate tagajärgedega töötavad, nende vabrikute ruumid on palju ajakohasemalt sisse seatud kui meil, õhurikkad, valged, kõik on käepärast, aga meil ei mõelda absoluutselt midagi teha, sest et keegi seda neilt ei nõua, ei valitsus ega Riigikogu. Mineval sügisel oli mul juhus käia „Thekla“ vabrikus. Õieti öelda on see siidikudumise vabrik, aga kui lähete vabrikusse, siis võite arvamisele tulla, et see pole mitte siidikudumise, vaid mõni roguski või kotikudumise vabrik. Vabriku sissesead on vilets, masinad on iganenud, logud, viletsad on ruumid, ja mootor, mis vabrikut veab, laseb vabrikusse oma väljatöötatud gaasi, ja kudemad peavad selle gaasi sisse hingama, tolmu võite igalt poolt leida. Et midagi uuesti teha või uuendust läbi viia, seda ei mõelda. Valitsus, panes tollid maksma, minu arvamise järgi peaks sel puhul neile ka nõudmised ette kirjutama, et nad tõesti paremini endid sisse seaksid, et tulevikus võib vabrikutelt midagi paremat loota. Kas siis tahetakse meil igavesti sarnased drakoonilised tollid maksma jätta? Kui nõnda on, siis peaks lõpuks selleks abinõusid otsitama, et meie kodanikud, kes on sunnitud ostma kallist leiba, kallist riiet, saaksid oma töö eest kallimat palka. Peale selle, minu arvamise järgi, peaks Vabariigi Valitsus eeskätt hoolitsema selle eest, et ka inimestele üldse riigis tööd leitaks. Siin on minevast

kevadest, talvest saadik küsimus minu rühmakaaslase seltsimees rkl. Martna poolt esitatud, mida kavatses Vabariigi Valitsus teha tööpuuduse vastu võitlemiseks. Täna ses pävakorras leiame seltsimees Kingu samasuguse küsimuse peale valitsuse vastamise, aga seda vastust Vabariigi Valitsus ei andnud. Üle riigi näeme, et töötatöliste hulgad kohutavalt iga päevaga suurenevad. Ma ei tea, kas need on siis tõesti laisad inimesed, nagu mulle mineval aastal valitsuse ühe liikme poolt öeldi, et need olevat inimesed, kes ei tahtvatki tööd teha, vaid lihtsalt käivad tööbörssis registreerumas. Ma ei tea, kui meid saadetakse igapäev tööbörssi registreeruma ja sealjuures meil mingit sissetulekut ei ole, mingit tasu selle eest ei makseta, kas meie võiksime seal registreerumas käia, ja missugust lõbu see meile pakuks? Samasugusel arvamisel olen nende inimeste kohta. Ma tunnen neid inimesi isiklikult väga palju, mul on olnud juhuseid nendega koos töötada ja pean ütleva, väga head ja eeskujulikult töötavad töölised. Ja nüüd tööbörssis tööd ei ole, pisarsilmil peavad nad igapäev ootama ja mida ootama? Kohta sealt ei saa, mine koju ja nälgigi edasi. Siin ei leia Vabariigi Valitsus abinõusid, Vabariigi Valitsus ei tunne ennast kohustatud olema abinõusid otsima, siin ei leita mingeid võimalusi, siin ei ole isegi tahet, et tulla Riigikogu kõnetooli ja vastata Riigikogu liikmete küsimistele, mida kavatses Vabariigi Valitsus ära teha. Või ei leia Vabariigi Valitsus seda üldse tarviliku olema. Aga ma usun, meie, kõik rahva poolt saadetud rahvasaadikud, oleme vastutavad rahva ees oma tegude eest, ja valitsus on vastutav Riigikogu ees. Riigikogul on täielik õigus igal ajal nõuda, et Vabariigi Valitsus oma tegevuse üle aru annab, ja kui Riigikogu liikmete poolt on küsimused esitatud, siis ma leian, et Vabariigi Valitsus on kohustatud vastama neile küsimistele, see ei ole üksiku isiku küsimus, vaid meie rahva küsimus. Vast eile leidsite „Päevalehes“, et tõuseb jälle üles väljarendamise küsimus. Inimestel ei ole siin kodu. Mis nad suure vaevaga loonud, mille nad on pidanud, ohverdades paremaid poegi sõjaajal, endale võitlema kätte, see kodu jätab neid nalga. Seda seetõttu, et seesama rahvaesindus, kes on rahva poolt siia saadetud, ei võta vaevaks hooldada kanda selle eest, et need inimesed nalga ei jääks. Vaid vastupidi, nad on isegi halvendanud nende nälgjaste seisukorda. Nad otsivad abinõusid, kuidas kõigi nende ainetega peale hinda tõsta, mida need nalja-

sed igapäev tarvitavad. Kas on siis nüüd need rahvasaadikute õigused ja kohustused oma valijate vastu? Ma arvan, ei ole. Siin peaks rohkem ja tõsisemalt mõtlema sellele küsimusele. Meie teame, et ei ole meil tõesti tööstusealasil, mida meie peaksime kaitsma, aga ma mõtlen, niimoodi kaitsma hakata, et paneme maksma kaitseasutused, mis võimaldavad ainult ettevõtjatele tasku puhast teha ega kohusta neid korraldama oma ettevõtteid, see küll õige ei ole.

Meie teame, et meil on väikesed metallitööstused, mis võiksid meie maastaabis tööd endile küllalt leida, missugused tööstusettevõtted heade tagajärgedega valmistavad neid tarbeasju, mida meie kodanikud ise tarvitavad. Neil ei ole võimalik edasi tegutseda, nad on sunnitud oma ukсед sulgema. Võtame Tartust, seal on niisuguseid ettevõtteid, ja Pärnus jälle väike vabrikukene. (Aruandja M. L a r m a n: Mispärast? Mis põhjusel?) Põhjuseks on see, et veetakse välismaalt sisse igasuguseid artikleid, mida need tööstused valmistavad, ja ei võimaldata seega neile edasitöötamist. Kui öeldakse, et need ettevõtted on rahakitsikusse sattunud, siis tuleb vaadata, missugused olukorrad on neid viinud kitsikusse, otsida õigel ajal abinõusid, et nad kitsikusse ei satu. Kui leitakse, et need eraettevõtjad ei oska ise neid tööstust ajakohaselt juhtida, siis tuleb teisi abinõusid otsida. Ka meie riigitööstused tulevad järk-järgult viia niisugusele alusele, et nad võiksid oma otsekoheste tööde kõrval tarbeaineid valmistada, mida kodumaa tarvitab, ja kodanikud võiksid sealjuures tööd leida. Ma nimetasin eeskätt just metallitööstust seepärast, et kui peaksime olukorda sätuma, kus meie metallitööstus välja sureb, siis peaksime adrad ja rehepeksumasinaid, mis rikki lähevad, viima viimati kõik välismaale parandusele. Meil on tööstusekoolid olemas, sealt tulevad iga aasta noormehed, kes kooli lõpetanud. Mul on juhus olnud niisuguste noorte inimestega rääkida, ja ma olen küsinud neilt, kui ükskord oma õppeaja mööda saate, milleks olete siis välja õppinud? Harilikult vastatakse, et siis saame meistriks. Vaadake, nüüd neile noortele inimestele kasvatatakse teadmist, et nad saavad meistriks, kui nad koolist välja tulevad. Aga kuhu nad meistriks lähevad, kui üldse tööstust ei ole? Teiseks, nad on tegelikult vanemad õpipoisid, kui tööstusekoolist välja tulevad, ja neil on tarvis minna tööstusse, kus nad vanemate töölistega kaasa töötades korralikuks ja tubliks töömeheks

edasi arenevad. Kuid neid võimalusi ei ole. Iga aasta võite näha, et kui tööstusekooli õpilane lõpetab kooli, käib ta kõik vabrikud ja kontorid läbi ja kohta ei saa. Ja kui lõppude-lõpuks võetakse tööle 19—20-aastane mees, siis makstakse talle vanema õpilase palk, 80—90 senti päevas. See on heal juhul, kui ta leiab tööd, aga seda tööd ei leidu pahatihti. Siin tuleb Vabariigi Valitsusel minu arvates jällegi tõsiselt tähelepanu juhtida ja otsida siin õiget teed selleks ja abinõusid, et meie tööstust sellel alal arendada selleks, et ta võimaldaks meie noortele inimestele ametit õppida, et meie teiste võimu alla tööstuse alal ei satuks. Aga nii kui ma ütlesin, praegune Vabariigi Valitsus ei ole mitte sugugi sellemõtteline valitsus minu arusaamise järgi, kes tõsiselt meie rahvamajanduse tervendamisele mõtleb, vaid ma kardan siin otsekohe, et meie Vabariigi Valitsus juhib meie riigilaevukest nii, kui üks kõige halvem juht, kui ta selle laeva on täitnud laadungiga ühe külje peal, ja kapten sillal ei mõista seda juhtida; pootsman on laevalaadungi valesti pannud, tüürimees ei saa mingil tingimusel laeva juhtida, sest laeva seisak on vale, ja laev vajudes küljeli käib ringi. (K. P ä t s, põl: Mispärast ta siis ringi käib?) Seepärast ta laeva ei saa juhtida, et see ühe külje peal seisab. (K. P ä t s, põl: Ma ei ole meremees.) Kui Teie meremees ei ole, siis nähtavasti Teie kahjuks seda ei tea. (K. P ä t s i, põl vahelhüüe.) Kas teate, härra Päts, üht viletsat pootsmani ei lubata kunagi laevale laadungit sisse panna. Kui laadung on halvasti pandud, siis kui see laev merele sõidab, see laev merelt kunagi tagasi ei tule, ta satub karile ja läheb põhja. Vabariigi Valitsuse praegune tegevus on just samasugune. Kullalaadung on pandud ühele küljele, see tähendab, ühele väikesele osale kodanikkudele, nende eest Vabariigi Valitsus hoolitseb kõige ihu ja hingega, siin otsitakse kõiksuguseid abinõusid mis olemas. Aga lubatagu öelda, meie väike Eesti on niivõrt väike ja vaene, et kuidas sa ka ei pressi, miljardärisid ei saa soetada. Nad jäävad tulemata, mõni miljonär on küll üle öö sündinud. Kui vaatate natuke ajalugu, siis näete, et nii ruttu kuskil ei koguta endale kapitali, nii ruttu ei saada kuskil rikkaks, kui pärast sõda väikeses Eestis on saadud. Aga see on möödaminev aeg. Tahes või tahtmata need rikkastumise võimalused vähenevad päev-päevalt ja mõnelgi tuleb luud ja labidas jälle kätte võtta. Mul oli kunagi abiline vabrikus, ja kui teda vii-

mati 1920. aastal nägin, siis oli näha, et ta väga rikas on, sõitis isegi oma autoga. Küsisin mehelt, millega ta endale sissetulekut soetab, vastuseks sain, veame sulisevat. Aga nüüd on mees vabrikus mootori juures jälle tööl. Nii tuleb paljudel loobuda küldsest põlvest ning jällegi töö juurde tagasi asuda. Väike Eesti on niivõrt väike, et siin ei ole sahvti nii palju, et võimaldaks kõigile laiaks paisuda.

Arvan, et meie, rahva poolt valitud saadikud, peame siin üheskoos otsima kõige õigemaid ja otstarbekohasemaid abinõusid ja teid selleks, et rahvamajandust õigele alusele seada, et meie rahvas elada võiks. Aga kui meie niimoodi alati edasi talitame kui praegu, siis mina ei tea, kas tõesti meie paremalt poolt Eesti rahvasaadikute nahk on niivõrt paks, et julgevad oma rahva sekka minna ja mitte punastada oma teguviiside üle. Arvan, et see nii ei tohiks olla, vaid igal ühel on väikenegi südametunnistus olemas, kui mitte rohkem, ja see peaks ütleva, et meie ei tohi rahva majandusega ega rahva heakäekäiguga niimoodi mängida. Kord peaks ometi see päev tulema, millal aru saadakse, mida tegema peab. Ja ma ütlen, et kui poolteist aastat tagasi loodi see kõva käega valitsus ja üks kõva koalitsioon, kes selle valitsuse seljaga seisab, ja see kõva käega valitsus ja see kõva koalitsioon ei ole mõistnud absoluutselt midagi selleks teha, et Eesti rahvamajandust jalule seada, siis oleks aeg, et see kõva koalitsioon laguneks ja valitsus ära läheks, ning Eesti rahvaesindus valiks uue valitsuse, kes rahvamajandust nii juhtima hakkaks, et see kogu rahvamajandusele kasulik oleks, mitte aga käputäiele spekulantidele.

Aruandja M. L a a r m a n (lõpusõna): Pean tähendama, et käesoleva seaduseelnõu juures härra Oinas andne ei olnud oma väidetega ja esitatud andmetega. Kõigepealt tähendas härra Oinas, et komisjonis ei olevat seaduseelnõu pooldajad sisulisi motiivide ette toonud selle põhjenduseks, et seaduseelnõu tarvilik. Pean tähendama, et lugu mitte nii ei ole. Kui käesolevat seaduseelnõu rahaasjanduse komisjonis arutama hakati, seletati selgel kujul, et see õieti endine seadus on ja ei maksaks enam korrata neid põhjendusi, mis selle seaduseelnõu juures juba läinud aastal alamkomisjonis ette toodi. Alamkomisjon võttis aga selle seaduseelnõu õige põhjalikult läbi ja küsimuste kohta võeti otsused kavalikult vastu. Tuletaksin meelde, millise süsteemiga arutamine õieti sündis. Seati

kõigepealt üles küsimus, kas tollipoliitika on vajalik meie majanduslikust seisukohast vaadatuna ja kas tollide tõstmine suudab kodumaa tööstust toetada. Selle küsimuse otsustamisest võtsid osa meie töösturite ja kaubanduse esindajad, ning seal jõuti enam-vähem ühisele seisukohale, et tollide tõstmine on vajalik. Peale selle võeti küsimus kõne alla, kas tollide tõstmine parandab tööpuudust. Siin ei saanud salata isegi opositsiooni rühma esindaja härra Oinas, et tollid vajalikud on ja et neid täiesti ära ei saa kaotada. Härra Oinas ütles, et ta küll kahtleb, kas tolli kõrgendamisega saab valitsus kätte seda, mida ta soovib, kuid et tolle on vaja tööstuse kaitse huvides, seda arvas ka härra Oinas. Selles mõttes, et tollid täiesti kaotada, ei võtnud keegi sõna, ainult selle kohta läksid arvamised lahku, missugune tollimäär paras oleks.

Nii ei ole õige see väide, et tollide toetajad ei toonud sisulisi motiivide tollide põhjendamiseks ette. Samuti ei ole õieti seatud see väide, mille härra Oinas ette tõi, nimelt et tollide kaitse peaarvumendiks olnud dumping, mis meie tööstusele hädaohtlik, ja et dumpingu kartusel olevat tollid maksima pandud. Nii ei olnud see mitte. Toodi küll ette, et dumping meie kaubanduseturule hädaohtlikuks võib saada, aga see oli ainult üks ettetoodud motiividest, mitte aga peaarvumendiks. Minu arvates eksib härra Oinas, kui ta ette toob ainult selle ühe argumenti. Kui härra Oinas oleks järjekindel olnud, siis oleks pidanud ta ka teisi argumente ette tooma. Ei ole õige ette tuua üks argument ja see pea peale käämata.

Edasi härra Oinas ja ka teised kõnelejad tõid siin ette, et tollide tagajärjel meil elukallidus olevat tõusnud. Härra Oinas ütles, et tollide tagajärjel on eriti tekstiilkauba hinnad kõrgele aetud ja seepärast tollid kahjulikud on. Mineval aastal, kui tolle arutati, viibiti selle küsimuse juures väga kaua, ja mispärast selle tollitõstmisega kõik rühmad nõus olid oli see, et riidevabrikandid olid valitsusele garantii andnud, et vaatamata sellele, et tolle tõstetakse, nad tekstiilkaupade hindu mitte ei kõrgenda, ja hinnad on sellest saadik langenud. Härra Oinas peaks mäletama, et 15. oktoobril s. a., kui seda küsimust arutati, mille juures ka töösturite esindajad viibisid, et siis, kui küsimus esitati, kas puuvillahindade langemisel ka meie tekstiilkauba hinnad langenud, siis kaupmeeste esindaja härra Miller ütles, et hinnad on langenud 5—22%. Kui lugu nõnda on, siis

ei saa öelda, et hinnad on püsinud endisel kõrgusel ja et nad veel tõusnud on, nagu mõnel pool tähendati, ja et elukallidus selle tagajärjel tõusnud on. On õigus, et tekstiilkaupade hinnad mitte sel määral langenud ei ole, nagu puuvillahinnad ilma turul langenud on, aga meie mäletame väga hästi, mis sel korral, kui see küsimus alamkomisjonis arutusel oli, mis seal seletati. Seal seletasid nahatöösturid, et nahakaup, enne kui ta valmis saab, võtab aega umbes $\frac{3}{4}$ aastat. Ja niisama seletasid meie tekstiiltöösturid, et selleks hulk aega läheb, enne kui suudetakse sellest puuvillast, mis välismaalt tuuakse, kaupa valmistada ja turule saata. Peale selle veel aeg, kus nad peavad oma ladusid suure hulga tooresmaterjaliga täitma. Ladudes hoidmine mõjub tunduvalt kauba kallidusele. Mina tahtsin tähendada, et selle üle vaidlust olla ei saa. Selle tunnistasid ka meie töösturid üldiselt õigeaks, et meie tekstiilkaubad kallimad on kui välisurul. Aga nad tõid ühtlasi ka alamkomisjonis põhjused ette, miks see nõnda on. Seda seletasid mitte üksi töösturid, vaid ka kaupmehed. Muu seas rätsepatööstuse esindaja seletas, et meie maal kaup kallim on kui mujal seepärast, et meie tööline ei oska nii ruttu töötada kui välismaal, see on esiteks. Teiseks, et siseturu kaup kallim kui eksport kaup ja kolmandaks, meil on suured laod kaupa. Välismaal läheb kaup kohe jällemüüjate kätte. Et meil kaup ladudes seisab, mõjub see kaubahinnale. Siis olevat järelemaksud need, mis meie turgu halvavad.

Selle kohta ei olnud vaidlusi, et meie riidehinnad on kallimad kui välisurul, aga kuidas tahetakse seda kokkukõlastada. Siin seletati ühel hääl, vähemalt kõik kõnelejad rõhutasid seda, et tööstusetollid tuleksid meil kaotada. Viimane kõneleja härra Sirro nurises, et valitsus ei leidvat mõjuvaid abinõusid selleks, et rauatööstusele kaitset anda, et töolistel ei ole tööd, ja et valitsus peab otsima abinõusid. Härra Sirro ei nimetanud, mil moel rauatööstust kaitsta, et välismaalt kaupa sisse ei tuleks. Härra Sirro tähendas vist ka seda, et seal peaks tollidega appi tulema. Või on seal muu abinõu? (A. Sirro, stp: Ei ole tolli tarvis. — K. Päts, põl: Meil on raua peal toll ja atrade peal ei ole tolli. Meie peame rauda kaevama.)

Imelik oli kuulda härra Sirro seletust, kus ta tähendas, et meie tekstiilvabrikud halba tööd tegevat. Ta võttis selleks asjaolu, et ta särk, oli vist see, oli esimesel ööl lõhki kärisenud ta seljas. Minu mälu

järgi, kui tekstiilkaupade üle otsustamine oli, siis ütlesid kaupmeeste esindajad, et meie riie, eriti meie pleekimata pesuriie, on välisturul nõudmist leidnud ja ei karda isegi võistlust välismaa riidega. Imelik on see, kui niisugune mõõdupuu võetakse, et kui keegi särki katki kisub, et siis riie halb on. Niisugune mõõdupuu ei võiks paika pidada. Peaksid teised abinõud olema, kuidas riidet proovida. Ma mäletan, et alamkomisjon saatis, et riidet proovida ja et otsusele jõuda, kas teatav riie hea või halb on, katsekojale mõned riided proovida ja järele katsuda. Seal tehti mitmet-pidi katseid. Aga selle järgi, kui keegi oma püksid lõhki kisub aia otsas, ei saa ometi veel öelda, et riie halb on. Sarnane mõõdupuu ei saa paika pidada. Üldse leian mina, et komisjoni tegevuse vastu vähe ette toodi. Kui siin arvustati valitsuse tollipoliitikat, siis ei ole minu kohus siin kaitsta valitsuse tollipoliitikat, aga muud väited, mis ette toodud, minu arvates ei olnud nii kaaluvad, et need oleksid komisjoni töö arvustamiseks olnud ja näidatud, et seadus tuleks tagasi lükata. Sel põhjusel teen ettepaneku, seaduseelnõu lugemisel vastu võtta.

A. Oinas (stp, fakt. märk.): Mul ei ole kahjuks võimalik aruandjaga vaielda. seepärast olen sunnitud tegema ainult mõned faktilised märkused. Aruandja märkis seda, et minu seisukoht ei olevat õige, nagu oleks rahaasjanduse komisjon vastu võtnud seaduseelnõu mitte puhtsisulikkudel kaalutlustel, vaid teistel motiividel. Mina rääkisin oma muljest, — see ei ole faktiküsimus, vaid hindamine, minu mulje oli niisugune, et komisjon ei olnud veendumusel, et kõnealolevad kõrged tollid oleksid sisulikult põhjendatud, nendega lepiti vaid jäädes lootma, et valitsus hiljem esitab Riigikogule enam läbikaalutud tollitariifi. Riidetollidest on huvitatud tekstiiltöösturid, ja ka nemad ei käsita praegusi kõrgeid tolle kui normaaltolle, vaid kui ajutisi dumpinguvastaseid tolle.

Aruandja tähendas, — ma olevat öelnud, riiete hinnad olevat praegu endisel seisukohal. Seda ma ei öelnud. Ma ütlesin, et riiete hindade langus ei vasta tooresainete — puuvillahindade langusele. Aruandja ütles edasi, et hindade langus võtab aega. Just seepärast tõin ma ette riiete hindade languse alates 1924. a., et ei saaks öelda, et see hindade langus puuvillaturul, mis algas 1. a. novembrikuul, meieni ei peaks ulatuma. Viie-kuueaastane hindade liikumine ja langemine peaks ka meile olema jõudnud. Ma näitsin arvu-

dega, et see liiga vähe on meile ulatunud, tänu tollidele.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel 36 häälega 24 hääle vastu.

11. Tolli põhitariifide §§ 55, 57 ja 88 muutmise ja täiendamise seaduse — II lugemisel — arutamisel äravõtmise.

Majanduseminister J. Zimmernann: Kuna selle seaduse sisu on ühine eelmise seadusega, teen ettepaneku, tolli põhitariifide §§ 55, 57 ja 88 muutmise ja täiendamise seadus arutamisel ära võtta.

Ettepanek võetakse vastu.

12. Tolli põhitariifide §§ 183, 187, 188 ja 199 muutmise ja täiendamise seaduse — II lugemisel — arutamisel äravõtmise.

Majanduseminister J. Zimmernann: Teen ettepaneku, tolli põhitariifide §§ 183, 187, 188 ja 199 muutmise ja täiendamise seadus arutamisel ära võtta.

Ettepanek võetakse vastu.

13. Piiri heas korras hoidmise Eesti ja Läti vahel ja võõrandatud maariba ning selle riba, kus omandusõigused piiratud, kasutamise kokkuleppe kinnitamise seadus — III lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja A. Rei.

Seaduseelnõu võetakse vastu paragrahvide viisi ja terve sisu korraga.

14. Põllutöölise seadus — sotsiaalkomisjoni ettepanek.

Juhataja: Sotsiaalkomisjoni aruandja K. Tamm puudub.

15. Riigitöölise puhkeaja seadus — I lugemisel.

Sotsiaalkomisjoni aruandja V. Uukareda: Käesoleva seaduse arutamisel sotsiaalkomisjonis tõsteti üles küsimus valitsuse ja Majanduseministri eitava otsuse puhul, et kas ei tuleks ära kuulata meie riigitööstuse ja -ettevõtete esindajate arvamisi käesoleva seaduse kohta. Jaatava otsuse kohaselt paluti koosolekule tööstuse ja ettevõtete esindajad, kelle ettekannetest selgus ühel häälel, et käesoleva seaduse maksmapanemine esitatud kujul tooks tuntavaid lisaväljaminekuid ettevõtetele, mida aga ettevõtete esindajad ei leidnud võimaliku olema teostada käesolevates majandusliikudes raskustes ilma tuntavate lisaväljaminekuteta. Muidugi teada halvaks see peale selle tunduvalt ka meie riigitööstuse ja -ettevõtete võistlusevõimet eratööstuse vastu, sest et riigitööstus ja -ettevõtted on seatud peaaegu samadesse tingimustesse, kui seda on eratööstus, ja et siis nad ei suudaks enam võistelda, ja paljud ettevõtted oleksid sunnitud võib-olla oma tööd tunduvalt piirama või koguni lõpetama.

Sotsiaalkomisjon, kus seda küsimust õige pikalt kaaluti, leidis viimaks, et seda seaduseelnõu käesoleval kujul võimalik ei ole maksmata panna ja võttis otsuse vastu, esitada see seaduseelnõu Riigikogule tagasilükkamiseks. Seepärast teen sotsiaalkomisjoni nimel ettepaneku,

käesolev seaduseelnõu tagasi lükata. (Hüüded: Lõpetada!)

Juhataja: Kuulen ettepanekut, koosolek lõpetada.

(Hääletatakse.) Ettepanek on vastu võetud. Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 20.25 min.

Õige.

Kinnitan.

Koosoleku sekretär (allkiri).

Koosoleku juhataja (allkiri).

117. Fugitive political refugees — continued.

117. Fugitive political refugees — continued. (Continued from page 198.)

118. Fugitive political refugees — continued.

118. Fugitive political refugees — continued. (Continued from page 198.)

119. Fugitive political refugees — continued.

120. Fugitive political refugees — continued.

121. Fugitive political refugees — continued.

122. Fugitive political refugees — continued.

123. Fugitive political refugees — continued.

124. Fugitive political refugees — continued.

125. Fugitive political refugees — continued.

126. Fugitive political refugees — continued.

127. Fugitive political refugees — continued.

128. Fugitive political refugees — continued.

129. Fugitive political refugees — continued.

130. Fugitive political refugees — continued.

131. Fugitive political refugees — continued.